

Kraków, dnia 30 marca 2024 roku

dr. hab. Katarzyna Gajda – Roszczyńska
Wydział Prawa i Administracji, Instytut Nauk Prawnych
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Mateusza Winczura

pt. „Anonimowość pozwanego – aktualnie dostępne środki prawne oraz postulat wprowadzenia ślepego pozwu do Kodeksu postępowania cywilnego”

I. Temat pracy

a) Aktualność i zainteresowanie tematem pracy.

Problematyka objęta tematem przedstawionej mi do recenzji rozprawy doktorskiej mgr. Mateusza Winczury pt. „Anonimowość pozwanego – aktualnie dostępne środki prawne oraz postulat wprowadzenia ślepego pozwu do Kodeksu postępowania cywilnego” obejmuje zagadnienie całkowicie nowatorskie, a niezmiernie potrzebne z punktu widzenia prawa procesowego. Aktualność tematu, jego odkrywczość i wieloaspektowość sprawia, że praca jest jedną z nowych, nieopracowanych dotąd tematów, które powinny być w centrum zainteresowania. Temat w naszym systemie prawnym jest to temat skomplikowany i wymagający. Jest tak dlatego, że wymaga rozważań z pogranicza prawa procesowego, materialnego, a także podstawowych informacji z zakresu informatyki. Dynamika zmian społeczno – gospodarczych i praktyczny wymiar tematu powodują, że temat pracy jest wysoce aktualny. Nie bez znaczenia jest także to, że zagadnienia związane ze „ślepych pozwem”, wcześniej, czy później będą musiały wymusić określoną perspektywę legislacyjną. Stąd też rozwiązania są nie tylko aktualne, jak i ciekawe, ale przede wszystkim potrzebne.

Jak wskazano we wstępie pierwszą hipotezą badawczą przyjętą w badaniach jest nieobecność w polskim porządku prawnym instytucji, które stanowiłyby uniwersalny i skuteczny środek prawny dla powoda nieznanego danych identyfikujących pozwanego, a tym samym – niepozwalający mu na skuteczne wniesienie pozwu. Analiza ma charakter kompleksowy i pod ocenę poddano instytucje poddano instytucje nie tylko prawa procesowego, ale również prawa materialnego, prawa administracyjnego oraz prawa postępowania karnego. Z powyższego

wynika druga hipoteza badawcza, która zakłada znalezienie rozwiązania o charakterze procesowym, które znalazłoby rozwiązanie uniwersalne zastosowanie do wszystkich spraw cywilnych i będzie mogło stanowić nową instytucję prawa procesowego cywilnego. Propozycja ta oparta jest na założeniu przeszczepienia *john doe lawsuit* do polskiego porządku prawnego. Prawdą jest, że w polskim systemie prawnym dotychczas brak było ustawowych rozwiązań, które regulowałyby te kwestie w sposób spójny i kompleksowy, a dotychczasowe projekty z 2017 roku oraz 2022 roku odnosiły się tylko do określonej kategorii spraw, tj. spraw o ochronę dóbr osobistych. Lukę to może wypełnić proponowane rozwiązanie, z zastrzeżeniem uzupełnienia go o komparatystkę europejską, szeroką ocenę skutków prawnych regulacji oraz szerszego osadzenie w kontekście atrybutów prawnych strony, jak zdolność sądowa, zdolność procesowa, zdolność postulacyjna oraz legitymacja procesowa. Dyskusja co do wskazanego zagadnienia nie została u nas przeprowadzona, to dysputa, a niewątpliwie jest konieczna, stąd aktualność i prawidłowość tematu. W konkluzjach należy wskazać, że temat jest niewątpliwie aktualny, a recenzowana tematyka z uwagi na swoje znaczenie, różnorodność oraz kontekst teoretyczny może stanowić przedmiot badań naukowych na poziomie pracy doktorskiej. Zagadnienie jest bardzo istotne i nie zostało opracowane w polskiej literaturze.

b) Oryginalność pracy.

Praca spełnia walor oryginalności. Co prawda w odniesieniu do konstrukcji jest ona głównie na literaturze amerykańskiej, niemniej jednak zawiera także kompleksową analizę literatury polskiej z zakresu prawa procesowego cywilnego, prawa cywilnego, prawa administracyjnego oraz postępowania karnego. Praca spełnia walor oryginalności. W polskiej literaturze prawa procesowego cywilnego tematyka pozwu ślepego nie była jeszcze przedmiotem kompleksowego opracowania, a dotychczasowe publikacje w tym zakresie mają charakter przyczynkowski. Brak jest nie analiz całokształtu zagadnienia. W konkluzjach niewątpliwie w literaturze przedmiotu brak jest natomiast całościowego i systematycznego opracowania poświęconego problematyce zakresłej tematem recenzowanej pracy oraz udaną próbę zaproponowania nowej instytucji.

c) Adekwatność tytułu pracy do jej zawartości.

Rozpoczynając ocenę pracy doktorskiej Pana mgr. Mateusza Winczura pt. „Anonimowość pozwanego – aktualnie dostępne środki prawne oraz postulat wprowadzenia ślepego pozwu do

Kodeksu postępowania cywilnego” w pierwszej kolejności należy odnieść się do tytułu rozprawy doktorskiej oraz jego adekwatności względem całości treści. Tytuł pracy zakreślony jest precyzyjnie i nie budzi wątpliwości, co do zakresu pracy. We wstępie Autor doprecyzowuje zakres pracy, co nie nasuwa większych zastrzeżeń. Niewątpliwie warte rozważania byłoby rozszerzenie rozważań nie tylko o kontekst prawa amerykańskiego ale także szerszy i bliższy kontekst europejski.

II. Definicja celów pracy.

Cele badawcze dysertacji zostały zdefiniowane precyzyjnie i szczegółowo na s. 8 – 11 pracy. Wnioski pracy są jasne, czytelne i niebudzące wątpliwości. Wskazują na samodzielność Autora i umiejętność prowadzenia samodzielnej pracy naukowej. Pewnie niedosyt budzi także brak w kontekście założonych celów brak oceny instytucji właściwości z punktu widzenia europejskich zasad postępowania cywilnego (www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf).

III. Struktura pracy.

Ogólna ocena struktury pracy wygląda bardzo pozytywnie. Autor podzielił pracę na pięć rozdziałów poprzedzonych wstępem i uwieńczonych zakończeniem. We wstępie pracy Autor tłumaczy podstawowe zagadnienia związane z wyborem tematu pracy, dookreśleniem jest przedmiotu, hipotezy badawczej, stosowanych metod oraz założonych celów.

W rozdziale pierwszym Autor analizuje zagadnienia związane z oznaczeniem stron w procesie. Rozdział ten ma znaczenie podstawowe, albowiem stanowi podwaliny i ma charakter wprowadzający do właściwej analizy zawartej w rozdziale 2 i 3 co do odpowiedzialności zastępczej (odpowiedzialności hosting providera za naruszenie dobrego imienia w Internecie, odpowiedzialności dostawcy usług internetowych za naruszenie prawa autorskiego w Internecie, odpowiedzialności na podstawie winy anonimowej oraz w ogólności odpowiedzialności zastępczej w prawie polskim) oraz rozwiązań innych niż odpowiedzialność zastępcza. W ramach rozwiązań innych niż odpowiedzialność zastępcza omawia kolejno pozyskiwanie danych z rejestru PESEL, instytucję kuratora osoby nieznanej z miejsca pobytu, wezwanie do udzielania informacji w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu własności intelektualnej, transakcję płatniczą wykonaną z użyciem nieprawidłowego unikatowego

identyfikatora oraz postępowanie prywatnoskargowe. Kolejno w rozdziale czwartym omówione został ślepy pozew w postępowaniu amerykańskim. Z kolei w rozdziale piątym omówiona została perspektywa wprowadzenia ślepego pozwu w Polsce. Praca kończy się uwagami końcowymi zawierającymi konkluzje i syntezę z przeprowadzonych wyników badań wraz z możliwymi inicjatywami legislacyjnymi. Praca zawiera również bibliografię. Przyjęta struktura pracy jest prawidłowa i opiera się na założeniach, popartych dogłębnymi rozważaniami. Określenie przez Autora prawidłowej struktury, opartej na sprecyzowanych założeniach umożliwia poruszenie wszystkich istotnych zagadnień, które zaliczają się do tematyki pracy. Tytuły poszczególnych jednostek są przemyślane i sformułowane prawidłowo. Elementem brakującym, który można by rozważyć w ramach rozdziału czwartego jest komparatystyczna perspektywa europejska, której uwzględnienie wzbogaciłoby pracę.

IV. Ramy teoretyczne i istotne zagadnienia teoretyczno – prawne.

We wstępie Autor określił zasadnicze zadania i cel pracy, a mianowicie podjął próbę teoretycznoprawnej analizy anonimowości pozwanego w postępowaniu cywilnym poprzez ocenę aktualnie dostępnych środków w tym zakresie, a następnie rozważania podporządkował możliwości wprowadzenia ślepego pozwu do Kodeksu postępowania cywilnego, instytucji właściwości miejscowej oraz rzeczowej w trybie procesowym w systemie postępowania cywilnego. Autor przyjął, że w polskim postępowaniu cywilnym, jak i w ogóle w polskim porządku prawnym brak jest instytucji, które stanowiłyby uniwersalny i skuteczny środek dla powoda nieznanego danych identyfikujących pozwanego, a tym samym – niepozwalający mu na skuteczne wniesienie i jak należy domniemywać doręczenia odpisu pozwu. Przyjmując, że w systemie prawa brak jest takiej instytucji autor podjął udaną próbę poszukiwania rozwiązania tego zagadnienia. Wyznaczając sobie granice analizy Autor poszukiwał rozwiązań, które z jednej strony stanowiłyby rozwiązania procesowe, a z drugiej mogłyby być stosowane do wszystkich kategorii spraw w postępowaniu cywilnym. Powyższe pytanie o charakterze ogólnym zostało w poszczególnych rozdziałach doprecyzowane przez pytania szczegółowe.

W rozdziale I scharakteryzowano normy określające oznaczenie stron w procesie cywilnym. Za kluczowe dla tematu pracy uznano i słusznie analizę doniosłości prawidłowego oznaczenia stron w procesie. Istotnym elementem dającym szerszą perspektywę byłoby tutaj dokonanie analizy zagadnienia z wyodrębnieniem trybu procesowego z jeszcze szerszym omówieniem tego w kontekście zasady dwustronności procesu, a także pogłębienie rozważań w tym zakresie co do trybu nieprocesowego, a także istnieniem bądź nie obowiązku działania sądu z urzędu w

obu tych trybach. Ciekawie i prawidłowo omówiono gwarancje prawidłowej identyfikacji stron, w tym przy uwzględnieniu warunków formalnych pozwu i sankcji procesowych w tym zakresie. Omówiono również wymagania formalne w kontekście konstytucyjnych standardów. W rozdziale II omówiono zagadnienie odpowiedzialności zastępczej. Autor poczynił dość szczegółowe rozważania omawiając poszczególne sytuacje odpowiedzialności zastępczej wraz z podsumowaniem uwag ogólnych w tym zakresie. W szczególności prawidłowo omówiono i zakwalifikowano odpowiedzialność hosting providera za naruszenie dobrego imienia w Internecie, odpowiedzialność dostawcy usług internetowych za naruszenie prawa autorskiego w Internecie, odpowiedzialność za na podstawie winy anonimowej, odpowiedzialności za wyrzucenie, wylanie, spadnięcie oraz na koniec ogólnie odpowiedzialności zastępczej w prawie polskim.

Z kolei w rozdziale III Autor podjął próbę analizy rozwiązań innych niż odpowiedzialność zastępcza podjęto próbę określenia innych potencjonalnych rozwiązań zwłaszcza procesowych mogących być przydatnymi w kontekście analizowanego zagadnienia. W szczególności omówiono kwestię pozyskiwania danych z rejestru PESEL , tutaj na uwagę zasługują dość szczegółowe rozważania a tym zakresie, w tym również praktyczne. Rozważania powyższe można by poszerzyć o kwestię, rozwinięcia zagadnienia istnienia, bądź nie obowiązku działania przez sąd z urzędu, zwłaszcza jeśli np. komornik przy doręczeniu komorniczym nie pozyska tych danych, a strona domaga się pozyskania uch przez sąd, czy kwestii zakresu tego obowiązku w poszczególnych postępowania nieprocesowych. Aktualne i ciekawe są rozważania odnośnie kuratora osoby nieznannej z miejsca pobytu. Analizę można by tutaj rozszerzyć o bardziej dokładny sposób omówienia istniejących i potencjalnych możliwości regulacji możliwości poszukiwania przez kuratora osób nieznanymi miejsca pobytu, zwłaszcza w kontekście przysługujących instrumentów i możliwości pozyskiwania przez kuratora niezbędnych informacji. Kolejno autor analizuje wezwanie do udzielania informacji w postępowaniu odrębnym w sprawach własności intelektualnej oraz kwestii możliwości zastosowania tej instytucji na płaszczyźnie ogólnej. Ciekawa jest także analiza zagadnienia transakcji płatniczych wykonanych z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora oraz postępowania prywatnoskargowego. Rozważania ta można by było poszerzyć o rozważanie kwestii czy w tym zakresie nie można by rozwinąć takich procesowych instytucji jako domniemania faktyczne dla określenia strony, czy też jakie mogłoby być znaczenie tzw. „*probatio diabolica*” i jak wpływa to na kwestie anonimowości pozwanego.

W rozdziale IV omówiono ślepy pozew w postępowaniu amerykańskim. Analiza tej instytucji jest niezmiernie ciekawa i aktualna. Niemniej jednak należy pamiętać o odmienności obu

systemów prawnych: polskiego systemu prawa stanowionego i amerykańskiego *common law*. Analiza oparta jest o kompleksową literaturę, co ważne autor ocenia nie tylko pozytywne aspekty tej instytucji ale wskazuje na zagrożenia i niebezpieczeństwa z nią związane. Analiza ta jest bardzo udana, niemniej jednak ciekawym byłoby poszukiwanie, czy w jakimś innym systemie prawa stanowionego instytucja ta funkcjonuje, a jeśli tak to w jakim zakresie.

W rozdziale V Autor omawia perspektywy wprowadzenia tej instytucji w polskim postępowaniu cywilnym. Autor słusznie dokonuje oceny częściowych projektów z lat 2017 oraz 2022 i wyciąga z tego interesujące wnioski. Ciekawa jest w szczególności zakwalifikowania tego postępowania jako postępowania pomocniczego. Dla pełności koncepcji należałoby rozważyć szerzej możliwość umieszczenia tego postępowania w ustawie pozakodeksowej a także analiza tego postępowania jako postępowania incydentalnego, a także powiązań wewnątrzstrukturalnych. Przed rozważeniem jej wprowadzenia do polskiego postępowania cywilnego należałoby jednak przede wszystkim poszerzyć analizę dopuszczalność tego powództwa w kontekście nie tylko kazuistycznym, określonych precedensów ale przesłanej o charakterze ogólnym i generalnym. Kwestia ta będzie w istocie determinować dalszy kształt instytucji. Rozważania te powinny poprzedzać kwestię zakresu zastosowania nowego postępowania i tego, że jak słusznie przyjęto, powinna to być instytucja mająca zastosowanie w każdej sprawie cywilnej. Podzielić należy rozważania odnośnie swoistości wymagań formalnych i wstępnego badania powództwa. Rozważania dotyczące podjęcia przez powoda uzasadnionych prób uzyskania danych identyfikujących pozwanego powinny być też osadzone w szerszym kontekście zasady kontryktorynności i możliwości odstępstw w tym zakresie. Rozbudowanie w kontekście struktury procesu powinny ulec rozważania co do samego postępowania oraz interesu prawnego w kontekście proporcjonalności ingerencji w dobra pozwanego. Na podkreślenie zasługuje także ciekawa analiza potencjalnej dynamiki tego postępowania.

Konkludując, mgr. Mateusz Winczura w sposób pełny i rzetelny zapoznał się z obszernym materiałem dotyczącym wybranego o tematu i umiejętnie go wykorzystał, czyniąc to z należytą dozą krytyki, analizując aktualny stan prawny i zgłaszając własne postulaty. Bardzo dobrej oceny pracy nie umniejszają drobne uwagi krytyczne.

V. Metody badawcze.

Do napisania pracy zastosowana została metoda dogmatyczna, metoda komparatystyczna, oraz metoda historyczno – porównowcza. Dobór tych metod należy uznać za właściwy. Praca przede

wszystkim napisana jest – metodą dogmatyczno – prawną. Autor używa tej metody bardzo dobrze i w precyzyjny sposób. Poszczególne tezy pracy są dojrzałe i skrupulatnie uzasadnione. Sposób rozumowania jest jasny oraz logiczny. Poglądy innych Autorów zostały przytoczone w sposób prawidłowy oraz rzetelny z zachowaniem reguły cytowań. Autor w wystarczającym zakresie korzysta z orzecznictwa sądów powszechnych oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego, uzupełniając je orzecznictwem innym dostępnym orzecznictwem. Podkreślić należy, że z racji nowości tematu ilość orzeczeń w tym zakresie jest ograniczona, a autor poszukuje nowych rozwiązań i robi to za pomocą dostępnych metod bardzo sprawnie. Na poparcie swoich poglądów przedstawia jasną i klarowną argumentację. Zaletą pracy jest także oparcie rozważań na elementach komparatystycznych i literaturze zagranicznej, aczkolwiek zasadniczo w organicznym ze szczególnym uwzględnieniem amerykańskiego *John down lawsuit*. Możliwe byłoby także dodatkowo o odniesienie tego do rozwiązań modelowych, jak <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/cli-unidroit-rules/>.

VI. Wnioski z rozprawy i znaczenie wyników

Wobec wszystkich przedstawionych powyżej uwag istnieją pełne podstawy, aby uznać, że recenzowana praca doktorska obejmuje oryginalne na gruncie prawa procesowego cywilnego problemu naukowego, jakim jest anonimowość pozwanego w postępowaniu cywilnym. Drobne usterki pracy nie mają znaczenia podstawowego oraz zasadniczego, a walory pracy zdecydowanie przeważają. Praca stanowi rzetelne i praktyczne opracowanie nowatorskiego tematu. Jest samodzielny i twórczym opracowaniem ważnego z punktu prawa procesowego cywilnego zagadnienia. Rozbudowane i pogłębione rozważania zawarte w rozprawie wskazują na szeroką wiedzę ogólną mgr. Mateusza Winczury z zakresu nauk prawnych, ze szczególnym uwzględnieniem postępowania cywilnego. Pan mgr Mateusz Winczura prawidłowo zidentyfikował wyłaniane przez niego kluczowe zagadnienie procesowe i zaproponował ciekawe i nowatorskie rozwiązanie. Pracę należy ocenić jako bardzo dobrą.

VII. Bibliografia

Rozprawa jest rzetelnym i aktualnym opracowaniem. Opiera się na obszernym i zróżnicowanym materiale źródłowym, który obejmuje szereg orzeczeń sądów oraz pozycje bibliograficzne, głównie z zakresu postępowania cywilnego, ale częściowo dotyczących też innych nauk prawnych. Praca pod względem terminologii nie budzi żadnych zastrzeżeń.

Napisana jest klarowym i bardzo ładnym językiem prawniczym. Podkreślić należy, że pracę czyta się bardzo dobrze, nie zawiera żadnych zbędnych elementów. Konstrukcje językowe są spójne i przemyślane.

VIII. Wniosek recenzji.

Konkludując należy stwierdzić, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Mateusza Winczury spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w przepisach ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. tj. z dnia 10 marca 2023 r. (Dz.U. z 2023 r. poz. 742). Rozprawa ta niewątpliwie prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie naukowej nauki prawne oraz wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego anonimowości pozwanego w procesie cywilnym. W konsekwencji ona może stanowić podstawę dalszych czynności w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

dr. hab. A. Cichoch - 